

T. R.

Nacionalinė švietimo ministerija

Generalinis Mokymosi visą gyvenimą direktoratas

**ASMENŲ SU PROTO NEGALIA PRIVATUMO
UGDYMAS IR MOKYMAS APSISAUGOTI NUO
NETINKAMO ELGESIO**

Mokymų programa tėvams

Ankara, 2019

TURINYS

PROGRAMOS PAVADINIMAS	3
REIKALAVIMAI PROGRAMOS DALYVIAMS	3
SPECIALISTŲ KVALIFIKACIJA	3
PROGRAMOS TIKSLAI	3
PROGRAMOS TRUKMĖ	5
PROGRAMOS TURINYS	6
DALYVIO PAŽYMĖJIMAS	8
LITERATŪRA	9

PROGRAMOS PAVADINMAS

„Asmenų su proto negalia privatumo ugdymas ir mokymas apsisaugoti nuo netinkamo elgesio“ mokymo kursų programa skirta specialistams dirbantiems su psichinę negalią turinčiais asmenimis.

REIKALAVIMAI PROGRAMOS DALYVIAMS

Programoje gali dalyvauti asmenys sulaukę 21 metų amžiaus.

SPECIALISTŲ KVALIFIKACIJA

Programoje, vykdomoje pagal projektą DESEM ir koordinuojamoje Specialiojo ugdymo ir orientavimo tarnybų generalinio direktorato, gali dalyvauti šie specialistai:

- Specialiojo ugdymo pedagogai, baigę universitetų specialiojo ugdymo studijų bakalauro programą universitete;
- Dėstytojai, baigę orientavimo ir psichologinio konsultavimo studijų bakalauro programą universitete.

Jei nėra pedagogų šiose srityse, tinkami šie specialistai:

- Dėstytojai, baigę psichologijos bakalauro studijų programą universitete;
- Specialiojo ugdymo pedagogai, baigę įvairias bakalauro studijų programas, turintys ne mažiau kaip 5 metus profesinės patirties;
- Konsultuojantys mokytojai, turintys ne mažiau kaip 5 metus profesinės patirties;
- Gali būti paskirti mokytojai / pedagogai.

PROGRAMOS TIKSLAI

Asmuo, išklauses, „Asmenų su proto negalia privatumo ugdymas ir mokymas apsisaugoti nuo netinkamo elgesio“ mokymų programą gali atlikti šiuos veiksmus:

1. Paaiškinti seksualinio vystymosi etapus ir jų santykį su kitomis vystymosi sritimis;
2. Išvardyti seksualinio vystymosi palaikymo svarbą, jo vaidmenis bei atsakomybę šiame procese;
3. Prisijungti prie privatumo ugdymo užtikrinimo įstaigoje;
4. Vykdyti tyrimus skatinančius saviugdą išgūdžius;
5. Dirbti, profesinėje veikloje naudojant pasitikėjimo rato metodą;
6. Atlikti tyrimus užtikrinant netinkamo prisilietimo prevenciją ir reagavimą į netinkamą asmens prisilietimą;

7. Profesinėje veikloje naudoti metodus padedančius užtikrinti asmens asmeninė erdvės saugumą;
8. Atlikti tyrimus užtikrinančius tinkamą ir saugų seksualinio vystymosi elgesį;
9. Atlikti tyrimus skirtus įgūdžių vystymui siekiant susidoroti su netinkamais seksualinės prievartos prašymais;
10. Atlikti tyrimus dėl nepriežiūros/prievartos prevencijos ir reagavimo į nepriežiūros/prievartos situacijas;
11. Žinoti teisinius procesus sudarant dviejų asmenų turinčių specialiųjų poreikių santuoką;
12. Bendradarbiauti kuriant individualizuotą ugdymo planą, atsižvelgiant į seksualinę asmens raidą.

PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PAAIŠKINIMAI

„Asmenų su proto negalia privatumo ugdymas ir mokymas apsisaugoti nuo netinkamo elgesio“ mokymų programa siekiama specialistams dirbantiems su psichikos negalią turinčiais asmenimis, suteikti teorinių žinių padedančių profesinėje veikloje užtikrinti proto negalią turinčių asmenų privatumą užkertant kelią minėtų asmenų nepriežiūros ar seksualinės prievartos galimybei.

Įgyvendinant programą, turėtų būti parenkami ir praktikuojami tinkami darbo metodai, tokie kaip pasakojimas, atsakymas į klausimus, atvejo analizė, problemų sprendimas, drama, modeliavimas, vaidmenų žaidimai.

„Asmenų su proto negalia privatumo ugdymas ir mokymas apsisaugoti nuo netinkamo elgesio“ mokymų programa buvo parengta vykdant projektą DESEM. Programa parengta remiantis Nacionalinio švietimo ministerijos, Specialiojo ugdymo generalinio direktorato ir Mokymosi visą gyvenimą generalinio direktorato rekomendacijomis.

„Asmenų su proto negalia privatumo ugdymas ir mokymas apsisaugoti nuo netinkamo elgesio“ programos tikslais ir turiniu siekiama skatinti programoje dalyvaujančius specialistus priimti šias vertybes ir jas ugdyti psichinę negalią turintiems asmenims:

- Privatumas;
- Pagarba;
- Atsakomybė;
- Patikimumas
- Tikslumas
- Tolerancija
- Kantrybė
- Jautrumas

Įgyvendinant programą konsultacijas teikiančiais pedagogais/specialistais gali dirbti asmenys galintys patarti, prisidėti prie besimokančiųjų asmenų kompetencijų plėtros ir tobulėjimo dėl asmeninių ir profesinių priežasčių.

Programos metu besimokantiesiems turėtų būti suteikiama saugi erdvė, reikalingos priemonės ir medžiagos, prisidedančios prie kokybiško programos turinio pateikimo. Mokymų metu, specialistai turi būti aprūpinti reikiama įranga, leidžiančia naudoti skaidres, išmaniąsias plokštes, vaizdo įrašus, animaciją, modelius ir kt. priemones, programos turiniui atskleisti.

Programos metu asmenys turėtų būti skatinami aktyviai dalyvauti mokymo procese, užtikrinant informuotumo didinimą ir planavimą, tyrimus, analizę, dalijimąsi žiniomis ir patirtimi.

Mokymų metu būtina atsižvelgti į šias sąlygas:

- Asmenys turėtų būti skatinami tobulinti mokymo metodus ir technikas už kurso ribų;
- Programos pabaigoje turėtų būti atliekamas įvertinimas;
- Kad programa būtų veiksmingai įgyvendinta, auditorijoje turėtų būti ne daugiau kaip 20 žmonių;
- Programos dalykų sąrašas pateiktas palaipsniui ir linijiškai, atsižvelgiant į dalyko turinį;

PROGRAMOS TRUKMĖ

Programos įgyvendinimui numatyta 50 akademinių valandų, vieno užsiėmimo metu skiriant ne daugiau kaip 5 akademinės valandas. Programos turinys ir įgyvendinimo laikas pateikiamas lentelėje.

TEMOS	TRUKMĖ
Seksualinio švietimo plėtros etapai ir jo santykis su kitomis sritimis	4
Tėvų/globėjų pareigos ir atsakomybės, lytinio švietimo vystymo procese	2
Privatumo užtikrinimas	6
Asmens nepriklausomumo ir savipagalbos įgūdžių palaikymas	6
Pasitikėjimo rato metodo naudojimas	3
Netinkamas kito asmens prisilietimas	3
Asmeninė erdvė ir jos apsauga	3
Saugaus ir tinkamo seksualinio elgesio plėtra	9
Netinkamo elgesio analizė, siekiant išvengti seksualinio piknaudžiavimo	4
Seksualinės prievartos ir nepriežiūros prevencija	6
Civilinė santuokos įregistravimo procesas asmenims kuriems reikalingas specialusis	2
Individualizuoto švietimo plano vystymas, atsižvelgiant į lytinio švietimo vystymą	2
VISO:	50

PROGRAMOS TURINYS

SEKSUALINIO ŠVIETIMO PLĖTROS ETAPAI IR JO SANTYKIS SU KITOMIS SRITIMIS

1. Vystymosi sritys;
2. Lytinis vystymasis kaip vystymosi sritis;
3. Lytinio vystymosi stadijos;
4. Lytinio vystymosi santykis su kitomis raidos sritimis;
5. Kūno pokyčiai paauglystės metu.

TĖVŲ/GLOBĖJŲ PAREIGOS IR ATSAKOMYBĖS, LYTINIO ŠVIETIMO VYSTYMO PROCESĖ

1. Lytinio švietimo palaikymo svarba;
2. Pareigos ir atsakomybės lytinio švietimo kontekste.

PRIVATUMO UŽTIKRINIMAS

1. Asmeninės erdvės/privatumo poreikis;
2. Pagrindiniai pirminės sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų vaidmenys privatumo ugdyme;
3. Paskatinantis elgesys privatumo poreikiui užtikrinimui;
4. Supažindinimas su privatumo sritimis;
5. Privatumo sritys skirtingose aplinkose;
6. Tinkamas ir netinkamas elgesys privatumo zonoje ir už jos ribų;
7. Kitų asmenų privatumo gerbimas.

ASMENS NEPRIKLAUSOMUMO IR SAVIPAGALBOS ĮGŪDŽIŲ PALAIKYMAS

1. Vaidmenys ir atsakomybės savipagalbos procese;
2. Paauglystėje įgyti savisaugos, konfidencialumo ir neliečiamumo įgūdžiai.

PASITIKĖJIMO RATO METODO NAUDOJIMAS

1. Pasitikėjimo rato kūrimas;
2. Pasitikėjimo rato pristatymas;
3. Galimybė, esant poreikiui, kreiptis pagalbos į pasitikėjimo rate esančius žmones.

NETINKAMAS KITO ASMENS PRISILIETIMAS

1. Tinkamas ir netinkamas asmens lietimasis;
2. Elgesys netinkamo kito asmens prisilietimo atveju;
3. Būtinai intervencijos metodai netinkamo kito asmens prisilietimo atvejais.

ASMENINĖ ERDVĖ IR JOS APSAUGA

1. Asmeninės erdvės apsauga;
2. Kitų asmenų asmeninės erdvės apsauga.

SAUGAUS IR TINKAMO SEKSUALINIO ELGESIO PLĖTRA

1. Saugus ir nesaugus seksualinis elgesys.
2. Tinkamo ir saugaus seksualinio vystymosi elgesio įgijimas
3. Elgesys patyrus netinkamą seksualinį elgesį.
4. Intervencijos metodai į netinkamą seksualinį elgesį, atsirandantį socialinėje erdvėje
5. Profilaktinės sveikatos priemonės

NETINKAMO ELGESIO ANALIZĖ, SIEKIANČI IŠVENGTI SEKSUALINIO PIKNAUDŪŽIAVIMO

1. Tinkamas ir netinkamas elgesys bendraujant su žmonėmis.
2. Netinkamų prašymų nagrinėjimo būdai.
3. Saugus naudojimas internetu, spausdintomis ir elektroninėmis priemonėmis.

SEKSUALINĖS PRIEVARTOS IR NEPRIEŽIŪROS PREVENCIJA

1. Negalia ir seksualinis išnaudojimas.
2. Asmens švietimas negalės ir seksualinės prievartos kontekste.
3. Simptomai išduodantys patirtą seksualinę prievartą. Ar kitą netinkamą elgesį.
4. Veiksmai, kurių reikia laikytis nepriežiūros ir seksualinės prievartos atvejais.
5. Tinkami intervencijos metodai nepriežiūros ir seksualinės prievartos atvejais

**CIVILINĖ SANTUOKOS ĮREGISTRAVIMO PROCESAS ASMENIMS KURIEMS REIKALINGAS
SPECIALUSIS UGDYMAS**

1. Pagrindiniai teisiniai aspektai asmenims, kuriems reikalingas specialusis ugdymas
2. Situacijos, dėl kurių gali prireikti pradėti teisinį procesą.
3. Civilinė santuoka tarp asmenų, kuriems reikalingas specialusis ugdymas.
4. Problemos, kurios gali kilti asmeniui susituokus, ir konsultavimo galimybės esant poreikiui.

INDIVIDUALIZUOTO ŠVIETIMO PLANO VYSTYMAS, ATSIŽVELGIANT Į LYTINIO ŠVIETIMO VYSTYMĄ

1. Asmens poreikių nustatymas lytinio švietimo kontekste
2. Bendradarbiavimo studijos įgyvendinant „Individualizuotą ugdymo planą“.

PROGRAMOS VERTINIMAS

Siekiant įvertinti, ar mokymų tikslai buvo pasiekti, turėtų būti įvertinta visa mokymų dalyvio mokymo(si) veikla. Įvertinimas atliekamas nevertinant asmens pažymiais.

MOKYMO(SI) MEDŽIAGA REKALINGA ĮGYVENDINANT MOKYMO PROGRAMĄ

Įgyvendinant programą rekomenduojama:

1. Kaip mokymosi šaltiniais naudotis Tarptautinio švietimo ministerijos išleistą ar rekomenduojamą medžiagą;
2. Įgyvendinant programą galima naudoti programos vadovą ir individualią mokymosi medžiagą, taip pat gali būti naudojami visi specialisto/pedagogo asmeninė medžiaga, sukaupta programos mokymų metu.

Efektyviam programos įgyvendinimui Specialioji švietimo ir konsultavimo tarnybos generalinis direktoratas rekomenduoja šias priemones:

Programos vadovas;

- Programos pristatymas,
- Vaizdo medžiaga,
- Užduočių lapai,
- Paveikslėlių kortelės,
- Stebėjimo forma,
- Testai,
- Scenarijus,
- Modeliai,
- Naudingos nuorodos,

- Popierinės formos,
- Asmens higienos priemonės,
- Hula lankai;
- Nuotraukos naudojamos pasitikėjimo rato užduotyje;
- Lėlė.

DALYVIO PAŽYMĖJIMAS

Dalyvio pažymėjimas bus išduodamas asmenims baigusiems kursus.

LITERATŪRA

1. The National Education Basic Law No. 1739, published in the Official Gazette of 24.06.1973 and numbered 14574,
2. Presidential Decree No. 1 on the Presidential Organization, published in the Official Gazette of July 10, 2018, numbered 30474,
3. Regulation on Lifelong Learning Institutions of the Ministry of National Education, published in the Official Gazette of 11.04.2018, numbered 30388,
4. Framework Course Program for Non-formal Education Institutions, approved by the Turkish Education Board with the decree of 20.04.2016, numbered 19,
5. Law No. 5378 on Disabled People, published in the Official Gazette of 01.07.2005 and numbered 25868,
6. Decree Law No. 573 on Special Education published in the Official Gazette of 06.06.1997, numbered 23011,
7. Regulation on Special Education Services published in the Official Gazette of 07.07.2018, numbered 30471,
8. Child Protection Law No. 5395, published in the Official Gazette of 05.07.2005, numbered 25876
9. Law No. 6284 on the Protection of the Family and the Prevention of Violence Against Women, published in the Official Gazette of 20.03.2012 and numbered 28239,
10. Primary Education Law No. 222, published in the Official Gazette of 12.01.1961 and numbered 10705,
11. Clauses 124 - 133 of 4721 numbered Civil Code published in the Official Gazette of 08.12.2001, numbered 24607,
12. The Public Health Law No. 1593, published in the Official Gazette of 06.05.1930 and numbered 1489,
13. Turkish Penal Code No. 5237, published in the Official Gazette of 12.10.2004, numbered 25611,
14. Law No. 5378 on Disabled People, published in the Official Gazette of 07.07.2005, numbered 25868,
15. The program of the Ministry of National Education, General Directorate of Teacher Training and Development, dated 09.08.2016 and coded 2.02.04.01.032,
16. Decree on the Approval of the Convention No. 2009/15137 on the Rights of Persons with Disabilities published in the Official Gazette of 14.07.2009 and numbered 27288,
17. European Strategy on Adult Education,
18. Sexual Health Promotion Program of United Nations, World Health Organization (WHO / RHR / HRP / 10.22),
19. Action Plan for Rights of the Disabled, Sexual and Reproductive Health, United Nations World Health Organization,
20. Directive of 27 November 2000 numbered 2000/78 / EC within the Framework of the Education 2030:

Incheon Declaration and Action Plan for the Implementation of Sustainable Development,

21. Decision on the Approval of the Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Abuse, published in the Official Gazette of 10 September 2011, and numbered 28050,
22. Global Sustainable Development Goals,
23. "Incheon Strategy" for the Realization of Rights for Disabled Individuals in the United Nations Asia-Pacific Region,
24. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW) adopted with the December 18, 1979 dated and 34/180 numbered resolution of Turkish Grand National Assembly which was enforced on September 3, 1981,
25. International Convention on Children's Rights adopted by the United Nations General Assembly on 20 November 1989, and started to be implemented on October 2, 1995 in Turkey,
26. UN 1994 ICPD Cairo Population and Development Conference Action Plan,
27. UNESCO International Sexual Health Education Technical Guide 2018,
28. Presidential Decree on the Presidential Organization of the T. R. Ministry of Family, Labor and Social Services, Directorate General for the Disabled and Elderly Services published in the Official Gazette of 10.07.2018, numbered 30474.

Desem

developing sexual education model
for mentally disabled people

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

AdM
Archivio della Memoria

FUNDACIÓN
intras

ΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
SOCIETAL FORCES FOR EDUCATION

Funded by the Erasmus+ Program of the European Union. However, European Commission and Turkish National Agency cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.